

13

Het werk van kunstenaars Ra van der Hoek, Philip Ernst en Ande is onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het trio vormt tezamen de eerste expositie in Museum Martena in Franeker.

13

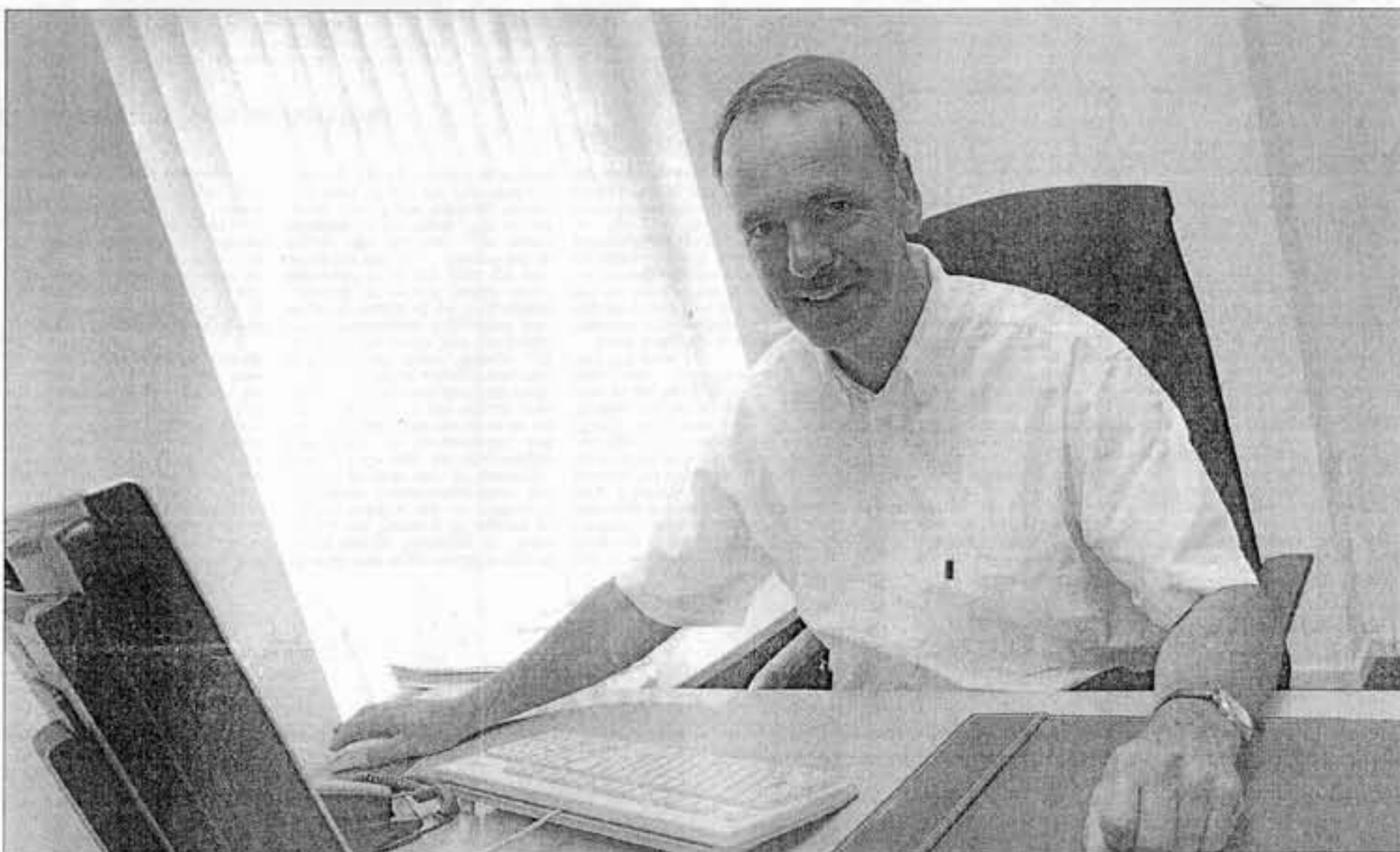

De blikvanger van Museum Willem van Haren is de stadsmacquette van Heerenveen. Met zestig vierkante meter en 365 panden is deze macquette een van de grootste van Nederland

Project Edufrysk maakt Fries toegankelijk voor iedereen

Fries leren kan straks via internet

Bijna twee ton steekt de provincie Fryslân in het e-learning-project EduFrysk. Zo wil de provincie meer personen interesseren voor een cursus Friese taal. Mensen die vanwege tijd of afstand moeite hebben om een cursus op locatie te volgen, kunnen vanaf volgend jaar via internet uit een breed aanbod hun eigen cursus Fries samenstellen. Koen Eekma, directeur van de Afûk, stond aan de wieg van Edufrysk.

De tijd is rijp voor het project Edufrysk, aldus Afûk-directeur Koen Eekma. Met Edufrysk krijgen geïnteresseerden in Fryslân en (ver) daarbuiten de kans via internet het Fries te leren.

Foto: Elbert Lubbers

GERBRICH VAN DER MEER

Het is net zo'n heerlijk huisje aan de Friese wateren gekocht, realiseer je je dat die Friezen een eigen taal hebben. Of dat problemen gaat opleveren? Welnee, Friezen zijn meesters in het zich aanpassen aan iedere mogelijke nieuwkomer. Ze zeggen het vast prachtig te vinden als je vertelt dat je een cursus Fries gaat volgen, maar inwendig denken ze: 'doe geen moeite om Fries te leren, wij kunnen echt wel Nederlands spreken.'

Het merendeel is een kei in het zich gediens opstellen. Mogelijke obstakels nemen ze op voorhand weg. 'Geen Fries in de kerkdienst, hoor, dat is zo onfatsoenlijk', zich niet realiserend dat de nieuwkomers juist het taalaspect vaak zo verrassend vinden. Die willen juist graag een kijkje nemen in de keuken van de Fries; je waant je immers toch een beetje in het buitenland. Wees dus gewaarschuwd: kijk niet vreemd op als een Fries je uit paar fatsoen, misschien soms zelfs uit schaamte, een beetje gaat zitten buitensluiten.

Maak je ook geen illusies over de hulp van Friezen als je de stoute schoenen aantrekt om hun taal te leren. Het is goed mogelijk dat ze de zin er niet van inzien, gebukt gaande onder een stevig minderwaardigheidscomplex. Maar vergis je niet. Als je de taal van de Friezen op een gegeven moment durft te gebruiken, is de ervaring dat zich deuren openen. Je komt anders in de gemeenschap te staan. Komt dicht bij de kern van hun wezen.

Op de site van de Afûk, de Algemeene Fryske Underrjochts Kommissje staan een paar reacties van cursisten die een cursus bij het instituut hebben gevolgd. Biologe Petra Esser heeft een cursus Fries spreken gevolgd: „omdat ik het belangrijk vind om Fries te spreken nu ik hier woon. Je gaat vertrouwelijk met de mensen om. Voor mijn werk vind ik het trouwens ook handig en het hoort bij de Friese cultuur. [...] Mijn dorpsgenoten vinden het positief dat ik Fries praat. Ook is het nu gemakkelijker om Fries te leren.“

Als de niet-Friestaligen vol enthousiasme hun diploma hebben gehaald, volgt vaak de desillusie. Er zijn Friezen die hardnekkig Neder-

lands blijven praten tegen de cursisten, in de veronderstelling dat ze anders onhartelijk zijn. En vaak verbazen de cursisten zich over het slechte taalgebruik van de autochtonen. „Ik heb geleerd dat 'tûzend' in het Fries 'tûzen' is, maar de kinderen uit ons dorp zeggen 'tûzend', zeggen ze dan. Weer een ballon doorgeprikt. Terwijl Friese kinderen stevast gecorrigeerd worden door hun onderwijzers als ze niet correct Nederlands spreken, worden de veelvoudige Friese blunders toegestaan. Niet eens oegluikend; vaak weten de leraren zelf niet eens dat het Fries onder de maat is.

Interactie

Maar gelukkig zijn er ook Friestaligen die wel oog hebben voor het Fries. Zij beseffen dat hun taal een waardevolle aanvulling is op het taallandschap van deze

wereld en beleven er plezier in hun eigen taal serieus te nemen. De Afûk werkt vanuit die visie. De instelling stimuleert mensen in alle lagen van de maatschappij het Fries te gebruiken. De Afûk is uitgever van Friese boeken, geeft advies over het gebruik van de Friese taal aan overheden, bedrijven en particulieren en initieert allerlei projecten. Bij de meeste mensen is het instituut bekend vanwege de cursussen Fries die het niet-Friestaligen en Friestaligen aanbiedt.

Onder het motto 'De Afûk wil de Fryske taal sa ticht mooglik by de minsken bringe' kunnen de cursussen zowel in de provincie als daarbuiten worden gevolgd. Van Den Haag tot Dokkum kunnen groepjes van minimaal acht cursisten bijvoorbeeld een cursus 'Fries spreken' of een cursus 'Fries verstaan, lezen en spreken' volgen.

Voor de Friestalige cursisten zijn er de cursussen 'leargong A', 'leargong B' en 'leargong C' waarna ze via het behalen van de Afûk-akte zo kunnen doorstromen naar het tweede leerjaar van de lerarenopleiding Fries aan de Noordelijke Hogeschool in Leeuwarden. Dit jaar tekenden 1100 cursisten in: uit liefhebberij, voor de sociale contacten of in verband met hun werk.

De Afûk wilde echter meer, vertelt directeur Koen Eekma. „Ik merk dat der dochs hiel wat potinsjele dielnimmers ôfheakken fanwege de reistiid of de folle agenda wêrtroch se telolle lessen misse moasten.“ Vorig jaar deze tijd ontstond het idee om cursussen aan te bieden via internet. „Sa soene minsken op har eigen plak en tiid op in ynteraktive wize de Fryske taal leare kinne.“ De provincie adviseerde Eekma contact te zoeken

met de KAG (Koördinaasje- en Advysgroep Frysk yn it fuortset ûnderwiis). Samen dienden ze een aanvraag in voor het project e-learning Edufrysk. Edufrysk wil via internet het leren van de Friese taal voor volwassenen (Afûk) en het leren van de Friese taal op scholen (KAG) stimuleren. De provincie Fryslân reageerde positief op het plan en gaf kortgeleden groen licht met een subsidiebedrag van 187.772 euro.

Koen Eekma is enthousiast. De vanouds onderwijskundige liep al een poos rond met het idee cursussen via het internet aan te bieden. De ontwikkelingen binnen de ICT maakten dat ook mogelijk. Door gebruik te maken van breedband, is de cursus via de computer en via het televisietoestel te volgen. Door de toegekende subsidie kan Eekma zijn plan nu werkelijkheid worden.

„Yn septimber 2007 wolle wy sawol foar de Frysktaligen as de net-Frysktaligen in earste kursus op priemmen hawwe.“

Hoewel alles dit jaar nog ontwikkeld moet worden, is de opzet bekend. Achter zijn winkelwagentje kan de cursist alles van zijn gading uit de leswinkel plukken. Na zich aangemeld te hebben, kiest de cursist eerst een basispakket uit. Laten we zeggen: de cursus 'Fries verstaan'. Vervolgens mag 'ie bedenken of hij alles zelf wil uitvoeren zonder begeleiding of dat 'ie gebruik wil maken van de hulp van een docent. Volgende vraag: Wil hij gebruik maken van contacturen, of gaat het contact met de leraar via de e-mail. En hoe gezellig wil hij het zichzelf maken. Wil 'ie medecursisten ontmoeten of juist niet. Heeft 'ie zin om mee te doen aan culturele uitstapjes, zoals een bezoekje aan het professioneel Fries theatergezelschap Tryater of het Fries Historisch en Letterkundig Centrum Tresoar in Leeuwarden, of geeft hij de voorkeur aan virtuele bezoeken. Geen zin? Ook goed.

De klant is koning en aan iedere andere combinatie hangt een ander prijskaartje. „Mar wy besykje de priis sa leech mooglik te hâlden“, lertelt Koen Eekma. „Dêr krije wy ek subsidzje foar.“ Voorop staat dat de Afûk met het project Edufrysk een flexibel en compleet pakket wil aanbieden aan de cursist in binnen- en buitenland.

Voortgezet onderwijs

Edufrysk biedt ook het voortgezet onderwijs de kans gebruik te maken van de ontwikkelingen binnen de ICT. In Fryslân is het Fries in de onderbouw verplicht (één uur, met de mogelijkheid om ontheffing aan te vragen). In de bovenbouw is het Fries op sommige scholen een keuzevak (één uur per week). Op scholen zoals het Bogerman College in Sneek en het Dockingscollege in Dokkum, kan het Fries als examenvak gekozen worden (gemiddeld twee uur per week). Van dat laatste maakt slechts een enkeling gebruik. Foto's waarop twee examenkandidaten noest aan het werk zijn in een verder lege gymzaal, keren jaarlijks terug in de kranten.

Een digitale klas biedt perspectief voor deze groep leerlingen aldus het KAG. „By sokke fakken as Frysk giet it faak om lytse oantallen lear-

gen“, vertelt Eekma, „eins te min om in dosint oan te stellen.“ In het geval van een digitale klas zou je een centrale leraar aan kunnen stellen die via het web leerlingen kan aansturen. „Ik kin my foarstelle dat de learlingen fan de ferskillende skoallen en de learaar dan fia webcam's mei elkoar yn kontakt steane.“ Eekma vindt het wel van belang dat de klas niet helemaal digitaliseert. „De learkrêft komt ek in tal kearen op de skoallen lâns, of de learlingen moetsje elkoar op in sintraal plak.“

Edufrysk daagt uit om werkvormen te zoeken die bij deze nieuwe manier van lesgeven passen. „Soest bygelyks tinke kinne oan it mei elkoar wurkjen oan in digitaal tiidskrift.“ Volgens Eekma zorgt Edufrysk voor het voortgezet onderwijs ook voor een grotere dynamiek in de werkomgeving van de leerling.

De tijd is rijp voor een project als Edufrysk, vindt Eekma. „Technysk wie dizze foarm fan ûnderwiis wol al earder mooglik, mar noch net gongber troch de hege produktjekosten. Hjoeddedei wurdt der lykwols hieltyd mear brûk makke fan dizze foarm fan kommunikaasje.“ Eekma noemt als regionaal voorbeeld het project Wadden on line dat afstandsonderwijs mogelijk maakt tussen kinderen op de waddeneilanden en de leraren op het vaste land. „Ek fiidokferenferenjes wurde hieltyd gewoaner.“

Het project Edufrysk vindt volgend jaar september zijn voltooiing in drie modelcursussen. Een cursus voor Friestaligen, één voor niet-Friestaligen en een internettoegang voor voortgezet onderwijs. Om dat voor elkaar te krijgen is een speciale projectgroep in het leven geroepen die vakinhoudelijk en vormtechnisch thuis is in de materie. Met Koen Eekma als projectleider gaan een vakdocent, een ICT-coördinator, een internetburo en studenten van de NHL-opleiding Communication & Multimedia Design en de opleiding Fries samen aan de slag. De directeur is blij met de studenten. „Dat binne jonge minsken dy't in eigen dynamyk oan de projektgroep jouwe. Se binne ek op 'e hichte fan de nije ûntjouwingen.“ Het project Edufrysk dient tevens om ICT-vernieuwingen te stimuleren. Vernieuwingen waar andere vakken zoals Grieks en Latijn over een paar jaar de vruchten wel eens van zouden kunnen gaan plukken.

Een greep uit bestaande cursussen Fries bij de Afûk

Verstaan en Lezen

Op deze cursus leert men Fries verstaan en lezen en enigszins spreken. De cursus is zeer geschikt als men nog maar kort in Fryslân woont of er zal gaan wonen. Het belangrijkste onderdeel van de cursus zijn de luisterteksten (over dagelijkse onderwerpen). De andere onderdelen zijn: lezen, uitspraak, uitbreiding van de woordenschat en kennis van werkwoorden en grammatica.

Fries spreken

Wanneer u het Fries al goed kunt verstaan en lezen, of wanneer u de cursus Fries verstaan en lezen heeft gevolgd, kunt u de cursus Fries spreken volgen. In deze cursus staan spreekoefeningen centraal. Daarnaast komt uitgebreide kennis van werkwoorden en grammatica aan de orde als hulpmiddel bij het vlot leren spreken. Aan het eind van de cursus kunt u een gesprek in het Fries voeren.

Intensieve cursus verstaan, lezen en spreken

Wilt u in korte tijd Fries leren verstaan, lezen en spreken, dan kunt u een intensieve cursus volgen. Deze cursus duurt één jaar en begint met een korte introductie verstaan en lezen. Hierna volgt zo snel mogelijk het leren spreken van het Fries. Hierbij staan spreekoefeningen centraal met het toepassen van de belangrijkste taalregels. Houdt u er wel rekening mee dat u naast de lessen voldoende tijd reserveert voor thuisopdrachten.

Aan het eind van de cursus kunt u een gesprek in het Fries voeren.

Spoedcursus

Als men in zeer korte tijd Fries wil leren verstaan en spreken, dan bestaat de mogelijkheid een spoedcursus te volgen. Deze cursus duurt

De kortgeleden door de Afûk uitgegeven Basiscursus Fries cd-rom is een eerste opstap in de digitale ontwikkeling van het cursusaanbod voor niet-Friestaligen.

twee keer één week en wordt gehouden op de Fryske folkshegeskoalle Schygeralân op Terschelling. De leerinhoud is dezelfde als van de intensieve cursus verstaan, lezen en spreken, maar nu gecomprimeerd tot tweemaal een week.

Schriftelijke cursus

De cursus Fries verstaan en lezen is ook schriftelijk te volgen. Men kan op ieder moment met de schriftelijke cursus beginnen. Na aanmelding wordt het lesmateriaal toegezonden. De cursist kan de lessen in eigen tempo opsturen. Na een week krijgt hij ze gecorrigeerd terug. In januari is er een bijeenkomst voor schriftelijke cursisten om eventuele problemen met de docent door te nemen. Het lesmateriaal bestaat uit een lesboek, twee cassettebandjes en een boek over de verbuigingen van de werkwoorden. Woordenboeken moeten apart worden besteld.

OpFryskkursus (conversatie)

Bedoeld foar fan hús út net-Frysktaligen dy't al ris in kursus Frysk folge hawwe, of it Frysk praten yn alle gefallen al aardich behearskje, mar dy't ferlet hawwe fan in koarte opfriskkursus Fryske konversaasje. Oan de hân fan aktuele tema's wurdt omtinken jûn oan de spesifike taalregels en de útspraak. Yn de kursus is foldwaan- de romte foar yndividuele ynbring en begelieding fan 'e dielnimmers.

Voor meer informatie over cursussen voor Friestaligen: zie www.afuk.nl.